

Identitetenes epistemologi

Kjønn og rase har betydning for hvordan vi oppfatter verden og hvordan andre oppfatter oss. Som synlig inngravert på kroppen, adskiller de seg fra andre identitetsmarkører. Derfor bør de anerkjennes og vektlegges i politiske frigjøringsstrategier. Ikke minst når epistemologiske spørsmål formuleres og diskuteres. Dette er kjernen i tenkningen til Linda Alcoff, professor ved New York University og snart æresdoktor i Oslo.

Av Thale Sørli

Når Alcoff tirsdag 30. august holder forelesningen «Rape after Foucault: The question of experience» i forbindelse med utnevningen som æresdoktor, skjer det med fast overbevisning om betydningen av kjønn og rase for å forstå epistemologiske erfaringer.

Feministisk filosofi

De siste 30 årene har filosofien blitt en vital arena for feminister. Spørsmål som kulturelle forestillinger om kjønn, menneskets natur, familiære forpliktelser, seksualmoral, epistemisk kredibilitet og rasjonalitet er blitt undersøkt. Feministisk filosofi har bidratt og bidrar med interessante og betydningsfulle bidrag til forståelsen av den menneskelige eksistens, fremhever Alcoff.

Den feministiske filosofien bindes ikke sammen av et felles svar. Heller er det spørsmålet om kvinners rettferd som kjennetegner feministiske bidrag, understreker Alcoff.

Det gir feministisk filosofi en tydelig politisk dimensjon. «Men den er like fullt ikke mer politisk enn ethvert annet prosjekt som er opptatt av spørsmål om rettferd,» fremhever Alcoff og den amerikanske filosofiprofessoren Eva Feder Kittay i *The Blackwell Guide to Feminist Philosophy*.

Identitetspolitikk

I sitt filosofiske virke har Alcoff vært en trofast forsvare av identitet som en epistemologisk gyldig og ontologisk reell entitet. Et hovedverk er [*Visible Identities: Race, Gender and the Self*](#) fra 2006. Her går hun de siste tiårs kritikk av identitet og identitetspolitikk i rette.

Oppmerksomhet rundt identitet og forskjeller har i enkelte tilfeller blitt utnyttet manipulativt og har virket splittende. Med dette som argument har kritikere hevdet at fokus på identitet og forskjeller alltid fordreier og vekker splid, ifølge Alcoff. Men det er ikke en anerkjennelse av forskjell og identiteter betydnings som splitter. Tvert i mot hevder hun at «det er en avvisning av å anerkjenne betydningen av forskjeller i våre identiteter som leder til mistro, feilkommunikasjon og splittelse».

Alcoff avviser liberalismens vektlegging av et partsløst, identitetsløst subjekt som ideal for politiske resonnementer og valg.

Heller bør både politisk engasjement og analyser av menneskers politiske handlingsrom ta utgangspunkt i hvordan ulike identiteter skaper forskjellige forståelser av verden, men også ulike forutsetninger for å handle.

Fenomenologisk og hermeneutisk identitetsteori

To filosofiske tradisjoner er viktige for Alcoffs kontekstuelle og situasjonsspesifikke identitetsteori: hermeneutikken og fenomenologien. Fra hermeneutikken henter hun begrepet fortolkningshorisont. Som hun skriver,

...tilbyr begrepet en kunnskapsforståelse som kobler sammen erfaring og identitet som konstituerende trekk for forståelsen – uten å gjøre dem allbestemmende. Dermed tilbyr horisontbegrepet en realistisk tilnærming til forklaringer av identiteters relevans for forståelse, samtidig som det tillater en mediert erfaringsnatur og en flytende identitetskarakter.¹

Nettopp ved at en horisont både utgjør et synspunkt, et synsfelt og samtidig fanger opp hvordan synspunktet og synsfeltet gjensidig konstituerer hverandre, er det et godt redskap for å forstå hvordan identiteter medvirker i erkjennelsen av verden. Det har med andre ord har epistemologisk betydning.

For det andre henter Alcoff vesentlige innsikter fra fenomenologien og særlig Maurice Merleau-Ponty. Hermeneutikken har en tendens til å fremstille det horisontelle subjektet som abstrakt og kun fundert i tid og sted, og ikke i en kropp. Men det er ifølge Alcoff i og som kropp vi utøver vår rasjonelle evne. «Rase og kjønn produserer bebodde, kroppslige manerer som føles naturlige og som blir ubevisste etter lang tids bruk,» understreker Alcoff i *Visible Identities*. Ved hjelp av Merleau-Pontys kroppslige fenomenologi utvikler hun denne erkjennelsen til et fundament i en epistemologi grunnet – ikke i et uavhengig, objektiviserende blikk – men i et syn fundert i en synlig kropp.

Teori og praksis

Alcoff viktig fordi hun er en av de mest toneanliggende innenfor feltet feministisk vitenskapsteori. Det understreker Jorunn Økland, professor i tverrfaglig humanistisk kjønnsforskning og leder ved Senter for tverrfaglig kjønnsforskning i en e-post til Salongen. Særlig er det Alcoffs epistemologi som gjerne løftes frem. I artikkelen «Are 'Old Wives' Tales' Justified?», publisert i antologien *Feminist Epistemologies*, argumenterer Alcoff og medforfatter Vrinda Dalmiya for at tradisjonelt kvinnelig kunnskap utdefineres fra kunnskapsbegrepet gjennom iboende strukturer i den tradisjonelle, vestlige epistemologien.

Her, som i en rekke arbeider, tar Alcoff til orde for en anerkjennelse av praktisk kunnskap, opparbeidet gjennom kroppslig fundert erfaring. Hennes betoning av det praktiske løfter også Økland frem ved å understreke Alcoffs «evne til å integrere sterk teori med praktiske problemstillinger».

Sammen med hennes klare kjønnsperspektiv og nytenkende filosofi, er det sterke argumenter for bak utnevnelsen av Alcoff til æresdoktor ved Universitet i Oslo, ifølge Økland. Nettopp Alcoffs særegne forening av teori og praksis kan observeres og erfares når hun den 30. august foreleser om voldtekt i lys av Foucault.

Noter

¹ Linda Martín Alcoff, *Visible Identities: Race, Gender and the Self*, (New York: Oxford University Press, 2006), 96. Min oversettelse.